

Tien jaar na het opheffen van het bordeelverbod is de prostitutiebranche haar schimmige karakter nog niet kwijt. Zij is gevoelig voor mensenhandel en witwaspraktijken. Is sluiting van de ramen een oplossing? Bureau Beke bracht de diverse prostitutievormen in kaart. Een actueel en voor het eerst alomvattend beeld.

DE AMSTERDAMSE PROSTITUTIEBRANCHE IN BEELD GEBRACHT

Ups & downs van het hoerendom

TEKST ANTON VAN WIJK en HENK FERWERDA

Allereerst werden in het onderzoek *Kwetsbaar beroep: Een onderzoek naar de prostitutiebranche in Amsterdam*¹ de verschillen tussen de prostitutiegebieden de Wallen, het Singel en de Ruysdaelkade in beeld gebracht. Daaruit bleek, weinig verrassend, dat de Wallen de meeste raambordelen hebben. Sofia, een Surinaamse prostituee, is in de dertig en heeft op verschillende plekken in Amsterdam in de raamprostitutie gewerkt. Zij vertelt dat de klanten op de Wallen van een ander kaliber zijn dan bijvoorbeeld aan de Ruysdaelkade. Op de Wallen komen vooral de toeristen en dat is in het gebied van de Ruysdaelkade en het Singel minder het geval. De prostituees daar hebben vaak vaste klanten. De verschillen tussen de drie gebieden blijken ook uit de kenmerken en achtergronden van de prostituees. Op de Wallen werken voornamelijk jonge vrouwen uit landen als Bulgarije, Roemenië en Hongarije. Ze zijn gemiddeld 25 jaar en werken vooral 's avonds en 's nachts. De prostituees in het Singelgebied zijn Nederlandse en Zuid-Amerikaanse vrouwen, maar er werken ook vrouwen uit Oost-Europa. Een groot deel van de prostituees in het Singelgebied is ouder dan dertig jaar. In het gebied van de Ruysdaelkade werken prostituees uit onder meer Bulgarije, Nederland en Zuid-Amerika. Kenmerkend

is het aanbod van bepaalde specialiteiten, zoals SM, en dat de prostituees minder uren maken dan op de Wallen. Aan verschillende prostituees is gevraagd wat hun verdiensten zijn. Vaak volgt een veelzeggende glimlach: daar geven ze geen antwoord op. Maar, zo zeggen ze, het is hard werken en de verdiensten gaan achteruit. Vooral de toestroom van prostituees uit Oost-Europese landen zorgt voor veel concurrentie, want zij werken onder de prijs en/of bieden meer diensten aan. De huur van de ramen is ook omhoog gegaan. Een raam kost per shift, afhankelijk van gebied, dag en tijdstip, tussen de tachtig en 150 euro. Een bezoek van een klant levert tussen de vijftig en zeventig euro op, maar bedragen onder de vijftig euro zijn thans geen uitzondering meer. Sommige oudere prostituees uit met name Nederland en Zuid-Amerika houden het voor gezien. Een exploitant van raambordelen die al jaren ramen verhuurt, ziet de populatie prostituees continu veranderen. De Nederlandse vrouwen zijn vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw opgevolgd door vrouwen uit Zuid-Amerika, Thailand, Nigeria, die de klanten niet uitpeesden, en thans uit Oost-Europese landen. De exploitant verwacht voor de komende jaren een nog groter aandeel van Oost-Europese vrouwen in de Amsterdamse prostitutie.

Raam dicht en dan?

De gemeente heeft inmiddels zo'n honderd raambordelen gesloten en wil er op termijn nog meer sluiten. Van de oorspronkelijk ongeveer vijfhonderd raambordelen mogen er 240 overblijven. Een belangrijke vraag is wat de raamprostituees doen in geval hun raam wordt gesloten. Stoppen ze met het werk, gaan ze in andere sectoren van de prostitutie werken of blijven ze werkzaam in de raamprostitutie? Er zijn weinig raamprostituees die het werk leuk vinden. Ze doen het voor de verdiensten, omdat zij geen reëel alternatief hebben, om wat extra's te verdienen naast hun andere inkomsten of om hun schulden te betalen. Na sluiting van hun ramen blijven ze werkzaam in de prostitutie, en wel in de raamprostitutie. Een enkeling houdt ermee op en begint als ze een vaste klantenkring heeft voor zichzelf. Uiteraard komt het voor dat prostituees tussen de diverse sectoren (raam, club, escort) switchen, maar dat lijkt een beperkt aantal. Elke sector heeft zijn voor- en nadelen en die moeten passen bij de (situatie van de) prostituee. Het voordeel van het werken achter de ramen is de grote toestroom van (potentiële) klanten. Andere steden, zoals Den Haag, hebben ook raambordelen, maar er gaat niets boven Amsterdam, zo zeggen Angela en Wendy. *'That's the place to be'*, daar is het meest te verdienen met al die toeristen. Zij hebben bij andere raamexploitanten in Amsterdam een raam gehuurd, maar zijn daar niet over te spreken. Ze moeten een hogere huur betalen dan voorheen. Daardoor moeten ze langer werken en soms voor een langere periode een kamer huren, waardoor ze geen vrije dagen kunnen nemen. En ze moeten extra geld betalen om verzekerd te blijven van een werkplek. Die >

	aantal ramen	schatting aantal prostituees per dag	schatting aantal prostituees per jaar (min.- max.)
Wallen	290	410	710 - 3000
Singelgebied	74	100	240 - ?
Ruysdaelkade	43	60	140 - ?
totaal	407	570	1090 - 3380

Raamprostitutie aan de Amsterdamse Hobbemakade

BRAM BUDEL

Oost-Europese vrouwen stellen minder eisen aan de verhuurder

werkplek moeten zij vaak zelf schoonmaken voordat ze gaan werken, want die zijn nogal eens vies. Angela komt uit de Dominicaanse Republiek en Wendy uit Ghana. Ze vertellen dat de exploitanten liever aan Oost-Europese vrouwen verhuren, want die stellen minder eisen. Beide prostituees voelen zich gediscrimineerd, maar zien geen andere optie om geld te verdienen.

Gedwongen prostitutie

Dat de prostituees na sluiting van hun ramen in de raamprostitutie werkzaam blijven, is niet altijd hun vrije keus. Ze worden daar soms toe gedwongen. De raamprostitutie is voor pooiers erg geschikt om toezicht te houden op het doen en laten van 'hun' prostituees. Ze weten wie er naar binnen gaat, hoe lang het duurt en met wie de prostituee praat. Als de pooiers het niet vertrouwen, bellen ze naar hun prostituee en vragen met wie ze staan te praten. Op de Wallen is er vrijwel geen prostituee die zonder pooier werkt, zo zegt een hulpverlener die al jaren met raamprostituees werkt. De grootste groep die in dit verband naar voren komt, zijn de prostituees uit Hongarije, Roemenië en Bulgarije. Waar voorheen vrouwen onder het mom van werken in de horeca vervolgens in de prostitutie te werk werden gesteld, weten de vrouwen thans dat ze in de prostitutie gaan werken. Ze willen de armoede in het thuisland ontvluchten en verlaten zich op criminele groeperingen die zorgen voor transport, papieren en een woon/werkadres in Amsterdam. Het gedwongen karakter van het werk kan op vele manieren tot uiting komen, variërend van het bedreigen van achtergebleven familieleden, het achterhouden van inkomsten om de (hoge) huur en andere schulden te betalen, het laten maken van lange werkdagen, de verplichting een aantal klanten af te werken, dwingen tot werken in

andere steden, dwingen tot onveilige seks en tot werken onder de prijs. Fysiek geweld komt ook voor, alleen in mindere mate, want de prostituees moeten er aantrekkelijk uit blijven zien voor de klanten. In alle gevallen zijn de prostituees niet vrij om naar eigen inzichten hun werk te verrichten en te beschikken over de inkomsten. Hierbij komt dat zij de taal veelal niet spreken en de weg niet weten in het bureaucratische Nederland. Instanties, met name de politie, worden gewantouwd. In het thuisland zijn die immers vaak corrupt.

achterover geleund tegen de achterwand. Het witlederen interieur ziet er groezelig uit en heeft zijn beste tijd gehad. In de keuken zitten nog vier prostituees; ze brengen hun wachttijd drinkend door. De eigenaar strijkt lakens. Het aantal seksclubs en privéhuizen (geen alcoholvergunning) is de laatste tien jaar drastisch afgenomen. In 2000 telde Amsterdam nog zo'n veertig clubs en privéhuizen, anno 2010 zijn dat er achttien. Er zijn voor die afname verschillende oorzaken te noemen. Het bezoeken van een

Het aantal seksclubs en privéhuizen is de laatste tien jaar drastisch afgenomen

Het is lastig om precies vast te stellen hoeveel prostituees worden gedwongen. Een kleine tien procent van de raamprostituees geeft dat toe, maar dit zal zeker de ondergrens zijn. Politie en hulpverleners komen op basis van een inschatting tot veel hogere percentages. Veel prostituees durven en/of kunnen geen melding maken bij de politie van het feit dat zij worden gedwongen. Ze zijn bang voor de represailles van de pooiers, maar ook om hun enige bron van inkomsten kwijt te raken. Zowel de pooier als de prostituee heeft er alle belang bij om de duistere praktijken verborgen te houden.

Teloorgang van de seksclubs

In de seksclub is het schemerig. Er staan een klant en een prostituee bij de bar. De barman heeft weinig te doen en staat

seksclub zou niet meer van deze tijd zijn; alternatieve vormen zoals thuisprostitutie zijn thans meer in trek. Daarnaast zijn de strikte exploitatievoorwaarden en de prijzen gestegen, mede als gevolg van de zogenoemde *opting-in*-regeling, een oorzaak van de afname. De *opting-in*-regeling houdt in dat de exploitant de prostituee als zelfstandige beschouwt en zorgdraagt voor de afdracht van belasting. En uiteindelijk betaalt de klant hiervoor. Een bezoek aan een club kost gemiddeld bijna 120 euro, met uitschieters naar onder en boven. De prostituees die in de seksclubs werken zijn gemiddeld dertig jaar en het merendeel heeft een Nederlandse achtergrond. De meeste bezoeken vinden op doordeweekse dagen overdag plaats. Sommige prostituees die in een seksclub werken bieden ook escortservice aan, maar zullen niet snel in een raambordeel gaan werken. In een club kunnen ze anoniem werken en profiteren van een veilige werkomgeving. Sonja, een clubprostituee die ook ervaring heeft in de escort, ziet ook wel nadelen van het clubwerk. 'Je zit minimaal acht uur lang op een club en je zit dan eigenlijk te wachten op klanten, dat is erg vermoeiend. De meeste clubs zijn ook tot laat in de nacht open en je moet dan wakker

'In vergelijking tot de escort krijg je in clubs meer fooi, maar je moet maar afwachten of er klanten komen'

JEROEN OERLEMANS / HH

Amsterdam, Red Light District

blijven. In een club drink je veel meer; het is meestal niet verplicht, maar het is wel gezellig om een glaasje met de klant mee te drinken. In sommige clubs gelden duidelijke regels, bij andere niet. In de meeste clubs wordt het drankgebruik wel gestimuleerd, een soort sfeermaker. In een club werken meerdere vrouwen, in de escort werk je alleen. Het is veel persoonlijker en je moet zelf je sfeer maken. In vergelijking tot de escort krijg je in clubs meer fooi, maar je moet maar afwachten of er klanten komen.'

Mobiele prostituees

Camiel is chauffeur in dienst van een escortbureau. Hij brengt de prostituees naar de klanten, wacht buiten en brengt ze na het werk weer terug. Zo nodig zorgt hij ook voor de veiligheid van de prostituee. Het bureau waarvoor hij werkt zit in het duurdere segment van de escortmarkt, daarvan zijn er maar een paar in Amsterdam. Er werken voornamelijk Nederlandse vrouwen in dit segment. In het goedkopere segment zijn het vooral Oost-Europese vrouwen in de leeftijd van achttien tot 25 jaar. Waar sommige raamprostituees niet kunnen stoppen met het werk omdat ze worden gedwongen, geldt voor sommige escorts

dat ze niet 'kunnen' stoppen vanwege de inkomsten. Safiella, een Roemeense escort, vertelt dat zij moeite heeft om te sparen voor later; ze woont vlakbij een aantal luxe winkels. Ze verdient al gauw vijftienhonderd euro netto per week en besteedt een aanzienlijk gedeelte daarvan aan exclusieve kleding, dure parfum en andere (mode-) accessoires. Ze moet eigenlijk wel blijven

rendabel te kunnen zijn (tussen 125 en 140 euro voor het eerste uur). Vermoedelijk spelen zich hier ook misstanden af in termen van gedwongen prostitutie en belastingontduiking. Bij escortservice gaat het overigens niet alleen om vrouwelijke prostituees. In de escort zijn veel mannelijke prostituees actief. Het merendeel biedt zich aan op zogenoemde profielsites en werkt zelfstandig (geldt

In de escort zijn veel mannelijke prostituees actief

werken als escort want in een reguliere baan verdient ze nooit zoveel. In Amsterdam geldt sinds 2008 een vergunningsverplichting voor escortbedrijven en gelden de belastingregels van de *opting-in*-regeling. Inmiddels zijn veel bureaus, ook dat van Camiel, vergund; men wil de zaken goed op orde hebben. Maar een aantal bureaus ontloopt die verplichting door zich bijvoorbeeld in andere steden te vestigen of illegaal op het internet te adverteren. Ze bieden hun diensten aan ver onder de prijs die een doorsnee bureau moet rekenen om

overigens ook voor sommige vrouwelijke escorts), maar is niet geregistreerd c.q. vergund. De mannen zijn tussen de achttien en 35 jaar oud. Contacten worden gelegd via chatboxen en profielsites voor homo's, die niet specifiek voor het koppelen van escort en de mogelijke klant bedoeld zijn. Gebruikers geven op chatboxen in hun gebruikersnaam aan dat zij escortdiensten aanbieden; op profielsites verwerken zij dit vaak in hun gebruikersnaam en profieltekst. In dergelijke gevallen is in de naam vaak een \$ of € verwerkt. >

Ook parkeerplaatsen, massagesalons, bossen, vakantiehuisjes, belwinkels, pizzeria's en kapsalons zijn genoemd als plaatsen waar prostitutie plaatsvindt

Van de straat

Eind 2003 is de tippelzone op de Theems-weg gesloten. Oorspronkelijk was deze locatie bedoeld om zorg te bieden aan de veelal verslaafde prostituees, maar al snel werd de situatie onhoudbaar door de komst van verslaafde prostituees van elders. Diverse evaluatieonderzoeken laten zien dat de niet-verslaafde prostituees in andere prostitutiesectoren zijn gaan werken of naar het land van herkomst zijn teruggegaan. De verslaafde prostituees zijn verspreid over de stad gaan werken; sommigen in het centrum, dichtbij de dealers, anderen in Zuidoost. Thans zijn er nog zo'n veertig verslaafde straatprostituees in Amsterdam. Ze zijn onder andere afkomstig uit Nederland, Suriname en de Antillen.

Naast hun verslaving kampen deze prostituees met problemen op tal van gebieden: huisvesting, financiën, soa's en andere gezondheidsproblemen. Ook dwang is een onderwerp, zoals blijkt uit de dagrapporten van de politie. Zij krijgt een melding van een ruzie tussen een man en een vrouw (prostituee) die elkaar tot bloedens toe hebben geslagen. De vrouw kijkt verwilderd uit haar ogen en blijft schelden en trappen naar de man. Als ze tot bedaren gekomen is, vertelt ze dat ze erg boos is op de man omdat ze van hem nog een klant moest 'doen' alvorens ze drugs van hem zou krijgen. Vanuit diverse instanties, zoals de GGD, wordt geprobeerd om de prostituees zoveel mogelijk te ondersteunen. Of ze ook van hun verslaving en dus hun noodzaak om te tippelen afkomen, is de vraag.

Thuiswerkers

De buurtregisseur van de Amsterdamse politie weet twee thuisprostituees in haar werkgebied te noemen. Ze heeft geen last van de vrouwen, die wel eens klanten ontvangen maar geen overlast voor de buurt veroorzaken. De vrouwen, beide

Nederlands en rond de dertig en vijftig jaar, verdienen er op deze manier wat bij. Wat de buurtregisseur betreft is dat prima. De vrouwen doen het vrijwillig en willen geen hulpverlening. En de buurt heeft er geen last van. Zodra de buurt begint te klagen over overlast, moet de buurtregisseur ingrijpen. Door de komst van het internet is het voor iedere prostituee die daartoe in staat is een peulenschil om haar diensten tegen betaling aan te bieden via advertenties, eigen websites en profielen. Afgaande op de advertenties op Google en Marktgigant Amsterdam zijn er veel mensen,

nog maar weinig die dat hebben gedaan. In de praktijk blijkt het erg lastig om het bedrijfsmatige karakter aan te tonen. Sommige thuisprostituees stoppen tijdelijk met het sekswerk. Het is onduidelijk waarom, maar een reden zou kunnen zijn dat zij alleen bij geldtekort dergelijk werk doen.

Pizzeria's, salons en 'happy endings'

Met enige regelmatig verschijnen er berichten dat prostitutie zich ook op minder voor de hand liggende locaties voordoet. Zo heeft de gemeente Amsterdam een

Omgerekend per uur is het huren van een hotelkamer goedkoper dan een raambordeel

voornamelijk vrouwen, die seksuele diensten tegen betaling aanbieden. Soms staat de aard van de dienstverlening erbij vermeld, soms alleen de prijs en een wervende advertentietekst die potentiële klanten moeten verleiden tot het maken van een afspraak.

Het merendeel van de thuisprostituees is vrouw en van Nederlandse afkomst. Ze zijn rond de dertig jaar. De klant betaalt gemiddeld 130 euro per uur. De prostituees ontvangen thuis, maar er blijkt ook een deel naar de klant toe te gaan. In feite doen ze dan escortwerk. Ze ontvangen de klanten meestal overdag op doordeweekse dagen, net als de seksclubs. Als de thuisprostitutie een bedrijfsmatig karakter heeft, moeten de prostituees zich inschrijven en belasting betalen. Er zijn er

café gesloten waar Bulgaarse prostituees kwamen. Deze dienstverlening bij het café veroorzaakte veel overlast voor de buurt, die vervolgens ging klagen. Er zou ook sprake zijn van gedwongen prostitutie. Naast de cafés zijn ook parenclubs genoemd door politie, hulpverleners en andere deskundigen. Ook parkeerplaatsen, massagesalons, bossen, vakantiehuisjes, belwinkels, pizzeria's en kapsalons zijn genoemd als plaatsen waar prostitutie plaatsvindt.

Het onderzoek *Kivetsbaar beroep* maakt duidelijk dat dergelijke prostitutievormen weliswaar voorkomen, maar dat het niet die omvang heeft zoals soms wordt gesuggereerd. Om hoeveel prostituees het precies gaat, is erg lastig vast te stellen, juist omdat het zich in het verborgen afspeelt. Een hulpverleenster zegt dat betaalde seks overal en altijd kan plaatsvinden. 'Wat je kunt bedenken, dat gebeurt', maar er moet wel een contactmogelijkheid bestaan voor de prostituee en de klant. Prostituees moeten vindbaar zijn, bijvoorbeeld via advertenties op het internet; onvindbare prostituees krijgen immers geen klanten.

In bepaalde gevallen zijn de prostituees voor degene die de weg weet wel te

JOOST VAN DEN BROEK /HH

Amsterdam, 31-03-2007. Bezoeker kijkt naar vrouwen in sexclub de Bananenbar tijdens de tweede open dag op de Wallen

vinden, bijvoorbeeld in massagesalons die ook *body-to-body*-massage aanbieden (en soms een *'happy ending'*). Er zijn sites waarop vrouwen hun diensten in een hotel aanbieden. Zij huren een kamer in een hotel en geven op de website aan wanneer en waar zij beschikbaar zijn. Omgerekend per uur is het huren van een kamer goedkoper dan een raambordeel. Een vertegenwoordiger van de seksbedrijven stelt dat deze vorm van prostitutie door de toegenomen controle door andere hotelpersoneel nauwelijks meer voorkomt in Amsterdam. Het is onbekend waar deze prostituees naartoe zijn gegaan.

Schimmig karakter

De prostitutie is van oudsher aan verandering onderhevig. Trends komen en gaan. De huidige stand van zaken in de Amsterdamse prostitutiebranche laat zien dat de traditionele vormen van prostitutie (raam, seksclubs) minder in trek raken en plaats moeten maken voor vormen van prostitutie waarbij het internet (als middel om in contact te komen met klanten) een steeds belangrijker rol gaat spelen. Dit vergt ook een andere manier van regulering, toezicht houden en handhaven. Ook hierin zal het internet – zeker bij gemeenteverstijgende problematiek – een

grotere rol moeten gaan spelen. De verschijningsvormen van de prostitutie veranderen in de loop van de tijd, alsook de groepen prostituees. Waar in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw voornamelijk Nederlandse vrouwen in de prostitutie werkten, zijn het nu veel buitenlandse vrouwen. Er heeft vanaf begin 2000 een grote toestroom van Oost-Europese vrouwen plaatsgevonden. Deze ontwikkeling lijkt nog niet ten einde. Ze ontvluchten hun soms erbarmelijke leefomstandigheden en zoeken hun heil in het rijke Nederland. Zorgelijk is dat een deel van deze vrouwen niet in alle vrijheid zelf hun werk kan bepalen en inrichten. Pooiers maken op verschillende manieren misbruik van de afhankelijke positie waarin deze vrouwen verkeren. Zorgelijk is ook dat deze misstanden vooral in het vergunde deel van de prostitutiebranche voorkomen. Weliswaar is prostituee een legaal beroep, ingebed in allerlei bureaucratische kaders, maar zo'n tien jaar na opheffing van het bordeelverbod is een deel van de prostitutiebranche nog steeds zijn schimmige karakter niet kwijt. ■

Anton van Wijk en Henk Ferwerda zijn criminoloog en directeur van Bureau Beke

Aantal prostituees in Amsterdam op jaarbasis

	Minimum per jaar	Maximum per jaar
Raamprostitutie	1090	3380
Seksclubs	820	820
Escort (vergund)	600	660
Escort (onvergund)	600	750
Thuisprostitutie	2000	2000
Straatprostitutie	40	45
Overige vormen	?	?
Totaal	5150	7655

Advertentie voor thuisprostitutie

Hallo, Mijn naam is W., een aantrekkelijke vrouw met halflang donkerbruin haar uit Amsterdam... Daar ik van mijn hobby mijn beroep heb gemaakt, ontvang ik heren uitsluitend op afspraak van maandag t/m donderdag van 10.00 uur tot ca. 16.00 uur in een gezellige privésfeer tegen een redelijke vergoeding. Bel me eens op bovenstaande tijden voor 'n afspraak. Je zult er beslist geen spijt van krijgen want: "Wie W. niet kent, is nog nooit goed verwend" Tel. 06... e-mail... w@...